

Opinnäytetyö (AMK)

Kättilökoulutus

2017

Maiju Korpela, Anniina Ruuhi & Emma Ylistö

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS RASKAUDEN AIKANA JA SYNTYMÄN JÄLKEEN

Maiju Korpela, Anniina Ruuhi & Emma Ylistö

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS RASKAUDEN AIKANA JA SYNTYMÄN JÄLKEEN

Varhainen vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä alkaa jo raskausaikana. Äidin kiintymyksellä syntymättömään lapseen on todettu olevan yhteyttä syntymän jälkeisen vuorovaikutuksen onnistumiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla, miten raskauden aikana syntynyt kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus luovat pohjan äidin ja lapsen yhteiselle vuorovaikutukselle syntymän jälkeen. Työssä perehdytään myös siihen, kuinka kätilö voi työssään tukea ja edesauttaa terveän äidin ja lapsen vuorovaikutussuhteen syntymistä.

Tiedonhaussa käytettiin useita tietokantoja, esimerkiksi: Academic Search Elite, Arto ja PubMed. Yhteensä näistä valittiin 14 englannin- ja suomenkielistä tutkimusta sekä yksi kirja.

Tutkimuksista käy ilmi, että äidin sekä psyykinen että fyysinen hyvinvointi vaikuttavat sekä raskauden aikana syntyvään kiintymykseen lasta kohtaan, että syntymän jälkeiseen varhaiseen vuorovaikutukseen. Äidin terveydelliset ongelmat tai huono sosioemotionaalinen elämäntilanne voivat vaikuttaa negatiivisesti äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Varhaisen vuorovaikutuksen kehittyminen äidin ja lapsen välille on kiistattoman tärkeää lapsen myöhemmälle kehitykselle. Kätilön on pystyttävä tukemaan ja havaitsemaan mahdollisia vuorovaikutusta uhkaavia tai haavoittavia tekijöitä sekä pystyttävä puuttumaan niihin. Kätilön tulisi tarvittaessa olla äidin tukena jo raskauden aikana sekä tukea hänen kiintymyssuhteensa syntyä lapseen. Kiintymyssuhteella on todettu olevan selkeä yhteys syntymän jälkeisen vuorovaikutuksen onnistumisessa.

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että raskauden aikaisella ja syntymän jälkeisellä kiintymyksellä sekä vuorovaikutuksella on vahva yhteys toisiinsa. Kätilöllä on myös merkittävä rooli varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Vuorovaikutusta tutkittiin paljon 80–90-luvuilla. Aiheen tutkimista tulisi jatkaa edelleen ja kehittää ammattihenkilöiden osaamista tällä alueella.

ASIASANAT:

Varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, sikiö, vastasyntynyt, äiti, kätilötyö

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Midwifery

2017| 26 pages

Maiju Korpela, Anniina Ruuhi & Emma Ylistö

EARLY INTERACTION DURING PREGNANCY AND AFTER BIRTH

Early interaction between the mother and the child starts already during pregnancy. The mother's attachment to the unborn child has been proved to have a connection to the quality of early interaction after birth. The purpose of the dissertation was, with the help of literature, to clarify how the attachment and early interaction, which started during pregnancy, provide the basis for the interaction between mother and child after the birth. The dissertation also studies how the midwife can support and contribute to the healthy early interaction between the mother and the child.

Numerous databases were used to collect information. For example, Academic Search Elite, Arto and PubMed. From these databases 14 studies and a book, in English and Finnish, were chosen.

These studies show that the mothers mental and physical health affects both the attachment during pregnancy and the early interaction after birth. The health problems of the mother, or a bad socio-emotional situation in life can negatively affect the interaction between the mother and the child. The early interaction between the mother and the child is indisputably important for a child's later development. The midwife needs to be able to support and notice possible factors which can threaten interaction, and to be able to respond if needed. The midwife should, if needed, be supporting the mother already during the pregnancy and help her become attached to the child.

Based on the results one can state that the attachment and interaction during pregnancy and after birth have a strong connection to each other. The midwife has also a big role of supporting early interaction. Early interaction was studied a lot in 1980s and 1990s. The research of this subject should continue, and the knowledge of the healthcare professionals should be developed.

KEYWORDS:

Early interaction, attachment, fetus, newborn, mother, midwifery

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1 Varhainen vuorovaikutus	6
2.2 Kiintymyssuhde	6
2.3 Kiintymys ja vuorovaikutus äidin ja sikiön välillä	8
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	10
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	11
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	12
5.1 Äidin ja lapsen vuorovaikutusta suojaavat ja uhkaavat tekijät	12
5.2 Kätilö vuorovaikutuksen tukijana	13
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	16
7 POHDINTA	18
LÄHTEET	21

LIITTEET

- Liite 1. Tiedonhaku-aulukko
- Liite 2. Tutkimus-aulukko

1 JOHDANTO

Raskausaika on ennen kaikkea sikiön fyysisen kasvun ja kehityksen aikaa, mutta myös vuorovaikutus lapseen ja vanhemmuuteen valmistautuminen alkavat jo tuolloin (Karling ym. 2009). Äidin vahva kiintymys sikiöön raskausaikana ennustaa hyvää syntymän jälkeistä vuorovaikutussuhdetta (Lindroos ym. 2015). Hyvän vuorovaikutussuhteen on todettu olevan tärkeä osa lapsen tunne-elämän normaalia kehitystä (Karling ym. 2009). Varhainen vuorovaikutus terminä tarkoittaa lapsen ja äidin välistä vastavuoroista toimintaa. Vastavuoroisesti vanhempi tunnistaa ja vastaa käytöksellään lapsen viesteihin ja tarpeisiin, kun taas lapsi vastaa vanhemman hoivakäyttäytymiseen. Varhaiseen vuorovaikutukseen keskeisesti kuuluu äidin ja lapsen yhteenkuuluvuuden kokemukset sekä katseet, puhe, eleet ja äänet. (Paananen ym. 2015.)

Opinnäytetyössä keskitytään vuorovaikutukseen raskauden aikana, syntymän jälkeen sekä siihen, millainen merkitys kiintymyssuhteella on onnistuneessa vuorovaikutuksessa. Huolimatta siitä, että työ käsittelee vuorovaikutusta äidin ja lapsen välillä, tulee kättilön työssään kuitenkin ottaa huomioon koko perhe kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyössä puhutaan varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä vuorovaikutuksesta, molemmilla termeillä tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa. Varhaiseen vuorovaikutukseen kuuluu äidin ja lapsen ensivuosisien aikana tapahtuva vuorovaikutus (MLL 2017).

Varhaista vuorovaikutusta ja sen hyötyjä lapsen kehitykseen on tutkittu paljon. Tutkimuksilla on pystytty todistamaan ihokontaktin ja imetyksen hyödyt varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiselle. Tietoa äidin ja sikiön vuorovaikutuksesta sekä äidin kiintymyssuhteesta sikiöön raskauden aikana löytyy vähemmän. Aihe on tärkeä osa kättilön työtä. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen alkaa jo äidin raskauden aikana ja jatkuu aina synnytyksen jälkeiseen aikaan neuvolassa. Mahdollisia uhkaavia tilanteita on kättilön osattava ennakoita ja havaita sekä tarpeen mukaan ohjata perheelle tukea ja apua vuorovaikutussuhteen suotuisan kehittymisen edistämiseksi. Opinnäytetyö toteutetaan osana Turun ammattikorkeakoulun valmisteilla olevaa Imetyksen polulta terveelliseen elämään -hanketta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Varhainen vuorovaikutus

Varhainen vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä alkaa jo raskausaikana (Brodén 2006). Raskausaikana syntyvä äidin ja sikiön välinen vuorovaikutus antaa pohjan syntymänjälkeisen vuorovaikutuksen toimimiselle (Paananen ym. 2015). Varhainen vuorovaikutus terminä tarkoittaa lapsen ja äidin välistä vastavuoroista toimintaa yhteisten ensivuosien aikana (MLL 2017). Sillä tarkoitetaan siis kaikkea lapsen ja äidin yhdessä tekemistä, olemista ja kokemista ensimmäisinä vuosina. Tutkimukset osoittavat, että riittävän hyvä vuorovaikutussuhde on edellytys lapsen tunne-elämän kehitykselle. (Karling ym. 2009.) Äiti tunnistaa ja vastaa käytöksellään lapsen viesteihin ja tarpeisiin, kun taas lapsi reagoi äidin hoivakäyttäytymiseen. Varhaisessa vuorovaikutuksessa keskeisiä asioita ovat kosketukset, äänet, katseet, eleet sekä yhteenkuuluvuuden kokemukset. (Paananen ym. 2015.)

Riittävän hyvään varhaiseen vuorovaikutukseen ei ole erityisiä taikatemppuja. Pysyvät ihmissuhteet ja tavallinen arki, jossa toistuvissa ja tutuissa hetkissä huolehditaan lapsen perustarpeista, ja jossa osoitetaan rakkautta ja hyväksyntää ja asetetaan turvallisia rajoja, on hyvä perusta varhaisvuosien hyvälle kasvulle. Lapsi tarvitsee äidin aikaa ja tunnetta siitä, että äiti iloitsee ja nauttii olla lapsen kanssa. Tärkeintä ei ole se, että yhteisellä tekemisellä on suunnitelma ja päämäärä vaan se, että lapsi ja äiti ovat yhdessä ja jakavat kokemuksia keskenään. Kukin lapsi ja äiti ovat erilaisia perustemperamentiltään ja se luo mahdollisesti erilaisia haasteita heidän väliselle vuorovaikutukselle. Äiti ja lapsi löytävät kuitenkin yleensä omanlaisensa vuorovaikutuksen ja muovaavat sitä heidän näköisensä. (MLL 2017.)

2.2 Kiintymyssuhde

Raskauden aikana syntymättömään lapseen muodostuvaa kiintymystä kutsutaan prenataaliseksi kiintymykseksi. Äiti luo suhteensa lapseen hänen vanhemmuuteen liittyvien mielikuvien ja tunteiden pohjalta. Prenataalisen kiintymyksen edellytys on äidin kyky muodostaa tiedollisia ja tunneperäisiä mielikuvia syntymättömästä lapsesta. Äidin kuvitelmat, unelmat, toive saada tietoa syntymättömästä lapsesta, rakastavat tunteet

häntä kohtaan, nimen antaminen ja sikiön näkeminen omana yksilönä kuvaavat kiintymistä. Vanhempien kiinnittyminen ja kiintyminen lapseen on siis pitkäaikainen tapahtuma, joka alkaa jo raskauden aikana, saavuttaa huippunsa lapsen ensimmäisen vuoden aikana ja jatkuu sitten koko ihmiselämän ajan. (Brodén 2006.)

Lapsen ja äidin välille muodostuu tavallisesti tunneside ensimmäisen vuoden aikana. Tämä on biologisesti sisäänrakennettu tarve ja lapsi kiinnittyy äitiinsä, huolimatta siitä onko hän luonteeltaan lämmin ja rakastava tai laiminlyövä ja etäinen. Kiinnittyminen tapahtuu melkein poikkeuksetta, jos lapsen maailmassa on pysyviä hänestä huolehtivia ihmisiä. (Brodén 2006.)

Vuorovaikutus on kiintymyssuhteen muodostumisen ja kehittymisen ehto. Varhainen vuorovaikutus vaikuttaa kiintymyssuhteiden kehittymiseen ja säätelee kehityksen kulua. (THL 2015.) Kiintymyssuhde on perusedellytys lapsen eloonjäämiselle. Kiintymyssuhteelle ominaista on molempien osapuolten halukkuus läheisyyteen ja tarve ylläpitää jatkuvaa yhteyttä kiintymyksen kohteeseen. (Paananen ym. 2015.)

Kun lapsi kiinnittyy äitiinsä, tämän reaktiot lapsen toiminnasta opettavat hänelle ympärillä olevasta maailmasta. Lapsi saattaa esimerkiksi oppia, että äidin ollessa läsnä ei kannata itkeä, koska äiti hermostuu siitä. Jos sama tilanne toistuu usein, lapsi muodostaa mielessään erilaisia oletusmalleja ja mielikuvia, joista muodostuu hänen kiintymyssuhdemallinsa. (Karling ym. 2008.)

John Bowlbyn kehittämä kiintymyssuhdeteoria on auttanut ymmärtämään kiintymyssuhdemallien siirtymistä sukupolvelta toiselle sekä jo varhain muodostuneiden ihmissuhteiden vaikutusta myöhempään elämään. Jotta kiintymyssuhde voi kehittyä turvallisesti, lapsen täytyy kokea, että äiti on läsnä lukemassa tämän viestejä ja toteuttamassa hänen tarpeitaan. Kun lapsi kokee tullessa ymmärretyksi ja kuulluksi hänelle kehittyy luottamus vanhempaa kohtaan ja hän kokee olonsa turvallisesti. (Brodén 2006.) Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi oppii, että tunteita ja tarpeita saa tuoda esille, koska niitä ymmärretään (Karling ym. 2008). Turvallisesti kiintynyt lapsi kykenee myöhemmin elämässä ylläpitämään pitkiä, elämänmittaisia parisuhteita sekä arvostamaan niitä (Keltikangas-Järvinen 2012).

Turvattomassa ja välttelevässä kiintymyssuhdemallissa lapsi oppii välttelemään tarpeiden ja tunteiden esille tuomista, koska hän on oppinut, ettei äiti ole saatavilla tai hän ei muusta syystä pysty vastaamaan lapsen tunteisiin. Turvattomassa ja ristiriitaisessa kiintymyssuhdemallissa lapsi kokee kerta toisensa jälkeen, että häntä hoitava vanhem-

pi on epälooginen reaktioissaan ja toiminnoissaan, jonka takia hänen on vaikea muodostaa kuvaa siitä, miten hänen tulisi käyttäytyä suhteessa aikuiseen tai toiseen ihmiseen. (Karling ym. 2008.)

Turvattomassa ja jäsentymättömässä kiintymyssuhdemallissa lapsi on joutunut kasvaamaan ja kehittymään ilman lähes minkäänlaista huolenpitoa. Lapsen ja aikuisen välille ei muodostu kiintymyssuhdetta, eikä myöskään lapselle synny oletusmallia siitä, miten aikuisten kanssa kuuluisi kommunikoida. Lapsen on vaikea löytää ja järjestää menetelmiä ristiriitaisen tilanteen käsittelemiseksi. (Karling ym. 2008.)

Voidaan ajatella, että kiintymyssuhteen muodostaminen on lapsen ensimmäinen ”sosiaalinen taito”. Tärkeimpiä varhaisesta kiintymyssuhteesta opittavia taitoja ovat kyky ymmärtää ja tulkita omia ja toisten tunteita, sekä sitä mukaa kehittyvä taito jäsentää omia tunteitaan. Kiintymyssuhteessa lapsi rakentaa myös minuuden eli käsityksen itsestään itsenäisenä ihmisenä. Minuuden kehittymisen seurauksena mahdollistuu itsekontrolli ja tunteiden säätely. (Keltikangas-Järvinen 2012.)

2.3 Kiintymys ja vuorovaikutus äidin ja sikiön välillä

Prenataalisen kiintymyksen johdosta odottava äiti haluaa usein suojella syntymätöntä lastaan jo kohdussa ja tästä syystä välttelee sikiölle vahingollisia aineita tai asioita. Tämä prenataalinen kiintymys on siis muun muassa sikiötä suojaava mekanismi. (Brodén 2006.)

Äidin kiintymyksellä sikiöön raskausaikana on todettu olevan myös yhteys syntymän jälkeiseen vuorovaikutukseen. Raskauden alussa äiti kokee sikiön osaksi itseään. Usein pelko sikiön menetyksestä on läsnä. (Lindroos ym. 2015.) Raskauden edetessä äidin luottamus raskauteen kuitenkin kasvaa. Odottajalla myös herää tarve suojata sikiötä elämällä terveellisesti ja välttämällä hänelle vahingollisia aineita. (Brodén 2006.) Äidin ravitsemuksella, mahdollisella stressillä, sairauksilla sekä ympäristötekijöillä on vaikutus sikiön kehitykseen. Nämä tekijät vaikuttavat esimerkiksi lapsen temperamentiin ja jänteveyteen. (Kumpulainen ym. 2016.) Keskiraskaudessa alkaa äiti tuntea sikiön liikkeitä. Erityisesti tuolloin äidillä alkaa muodostua mielikuva syntymättömästä lapsestaan. (Lindroos ym. 2015.) Liikkeet antavat äidille paljon informaatiota ja niiden laatu sekä tiheys vaikuttavat siihen, millaisia mielikuvia äiti liittää sikiöön (Brodén 2006). Raskauden lopulla äidin ajatukset siirtyvät synnytykseen. Syntymätön lapsi valmistau-

dutaan ottamaan vastaan omanlaisena yksilönään kehitettyjen mielikuvien sijaan. (Lindroos ym. 2015.) Yksi synnytykseen keskittymisen laukaisevista tekijöistä on se, kun äiti tietää lapsen mahdollisuuden syntyessään selvitä hengissä (Brodén 2006).

Sikiö oppii jo kohdussa ja tunnistaa äitinsä sekä lähipiirinsä äänet (Huotilainen & Fellman 2009). Sikiö tekee jo viimeisellä kolmanneksella aistihavaintoja: hän kuulee, näkee, maistaa sekä tuntee ja nämä aistihavainnot tallentuvat keskushermostoon. Lähes kaikki hermosolumme muodostuvat jo raskausaikana. (Kumpulainen ym. 2016.) Tuntoaisti on sikiön aisteista ensimmäisenä kehittyvä. Sen lisäksi, että sikiö kuulee äitinsä äänen, hän myös tuntee sen värähtelynä ihollaan, kun ääniaallot kulkevat lapsiveden läpi. (Paananen ym. 2015.) Hän kykenee reagoimaan tuntoaärsykkeisiin ja esimerkiksi potkaisemaan takaisin tuntiessaan töytäisyn mahan päältä. Nämä vastaliikkeet kehittävät sikiön motoriikkaa. (Brucker 2015.) Sikiön muistiin jää myös äidin hengitys ja kävelytyyli. Tästä syystä vastasyntynyt tunnistaa äidin sylissä ollessaan tutun hengityksen ja kävelyn rytmin. Sikiön on myös mahdollista muistaa musiikkia, jota hänelle on raskauden aikana soitettu. (Huotilainen & Fellman 2009.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla äidin kiintymistä lapseen raskausaikana sekä hänen ja lapsen välistä vuorovaikutusta syntymän jälkeen. Tavoitteena oli tutkia miten raskauden aikana syntynyt kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus luovat pohjan äidin ja lapsen yhteiselle vuorovaikutukselle syntymän jälkeen. Työssä perehdytään myös siihen, kuinka kätilö voi työssään tukea ja edesauttaa terveen äidin ja lapsen vuorovaikutussuhteen syntymistä.

1. Mitkä ovat äidin ja lapsen vuorovaikutusta suojaavia sekä uhkaavia tekijöitä?
2. Miten kätilö voi työssään edesauttaa varhaisen vuorovaikutuksen onnistumista?

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen avulla tutustutaan opinnäytetyön aiheeseen ja hahmotetaan kokonaiskuvaa jo olemassa olevasta tiedosta. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on luoda lukijalle käsitys aiheen keskeisistä näkökulmista, metodisista ratkaisuksista sekä esittää tärkeimmät tutkimustulokset kyseisestä aiheesta. Kirjallisuuskatsauksen kautta opinnäytetyöhön kootaan teoreettinen viitekehys, jossa avataan opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja aiheen sisältö. Kirjallisuuskatsauksen avulla kirjoittaja voi perustella oman näkökulmansa ja mahdollisesti löytää hyviä lähtökohtia omien tutkimuskysymysten tarkasteluun. Kirjallisuuskatsaus on tekijälle työllistävä prosessi. Aineistoihin on suhtauduttava kriittisesti, jotta työn luotettavuus pysyy hyvänä. (Hirsjärvi ym. 2009.) Opinnäytetyön prosessi eteni kirjallisuuskatsaukselle tyypillisten vaiheiden mukaan.

Teoreettisen viitekehksen muodostaminen aloitettiin tutustumalla monipuolisesti olemassa oleviin eri lähteisiin mm. artikkeleihin, väitöskirjoihin ja kirjallisuuteen. Tämä opinnäytetyön osuus on työläs, sillä kirjoittajalta vaaditaan kriittisyyttä tiedon valinnassa ja tulkinnassa. Laaja-alainen perehtyminen aiheeseen antaa käsitystä siitä, millaista kirjallisuutta ja tutkittua tietoa aiheesta on saatavilla. Samalla käy ilmi, että onko työn aihe rajattu sopivalla tavalla. (Hirsjärvi ym. 2009.) Nykyään Internet ja kirjastot ovat täynnä tietoa ja juuri oikean tiedon löytäminen monien eri sähköisten tietokantojen takaa vaatii paneutumista tiedon hakuun. Tiedon keräämiseen käytettiin useita sähköisiä tietokantoja, joita ovat muun muassa Acamedic Search Elite, Arto ja PubMed, sekä Terveysporttia ja Duodecimia. Teoreettiseen viitekehykseen on haettu tietoa myös kirjallisuudesta. Hakusanoina sähköisissä tietokannoissa on käytetty suomen- sekä englanninkielisiä sanoja ja termejä yksinään, mutta myös toistensa erilaisina yhdistelminä ja variaatioina. Esimerkkejä hakusanoista ovat *sikiö*, *vuorovaikutus*, *varhainen vuorovaikutus*, *sikiön aivojen kehitys*, *kiintymyssuhdeteoria*, *fetus*, *early interaction* ja *mother-infant interaction*. Haetuista tiedoista työhön valittiin 14 vuosina 2007–2017 julkaistua tutkimusta sekä yksi kirja.

Tiedonhakuprosessista tehtiin tiedonhakutaulukko (Liite 1.) sekä työhön valituista tutkimuksista tutkimustaulukko (Liite 2.).

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

5.1 Äidin ja lapsen vuorovaikutusta suojaavat ja uhkaavat tekijät

Mielikuvat edesauttavat suhteen sekä kiintymyksen syntymistä äidin ja lapsen välille jo ennen syntymää. Näiden hyvien mielikuvien on todettu vaikuttavan positiivisesti äidin ja vastasyntyneen ensikohtaamiseen: kiintymys vatsassa kasvaneeseen lapseen siirtyy syntyneeseen vauvaan. Äidin kokemus itsestään sekä ympäristöstään vaikuttavat myös vauvaan liitettäviin mielikuviin. (Brodén 2006.) Aikainen ihokontakti vahvistaa äidin ja lapsen tunnesiteen kehitystä ja lisää heidän välistä vuorovaikutustaan (Hugill 2015). Ihokontaktissa vastasyntyntään pitäville äideillä esiintyy enemmän kiintymystä osoittavaa käytöstä kuten lapsen suukottelua, hymyilyä, hänen katsomista ja hänelle puhumista (Bystrova ym. 2009).

Äidin vahva itsetunto auttaa häntä näkemään itsensä hyvänä vanhempana (Brodén 2006). Hyvä sosioemotionaalinen elämäntilanne vahvistaa äidin positiivista kuvaa omasta vanhemmuudestaan ja äitinä olemisestaan (Araneda ym. 2010). Itsetuntoa ja luottamusta kasvattaa myös esimerkiksi kokemus synnytyksestä selviämisestä. Tämä auttaa äitiä muodostamaan myönteisen kuvan vauvasta tämän synnyttyä. Reflektiokyky on myös tärkeä vuorovaikutusta edesauttava tekijä. Reflektiivisyys tarkoittaa kykyä tunnistaa toisen tunnetiloja ja syitä heidän toiminnalleen. Kun vanhempi kykenee ymmärtämään vauvan toimintaa ja viestejä, hänen on helpompi olla lapsen tukena ja vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. (Brodén 2006.) Osa varhaista vuorovaikutusta sekä kiintymyssuhteen syntyä reflektiotaitojen lisäksi on myös äidin mentalisaatiokyky (Karttunen 2016).

Samoin kuin hyvät tai huonot kokemukset parisuhteesta vaikuttavat kiintymiseen, negatiiviset tunteet lapsen isää kohtaan voivat vaikeuttaa kiintymystä syntymättömään lapseen (Brodén 2006). Tutkimuksessa, jossa tarkkailtiin äitien ja 4–11 viikkoa vanhojen vauvojen välistä vuorovaikutusta, huomattiin että ongelmallisissa avioliitoissa elävien vuorovaikutus vauvansa kanssa oli selvästi heikompi, kuin onnellisessa avioliitossa elävien. Samoin äidin omat lapsuudenkokemukset huonosta äiti-lapsi-suhteesta vaikuttivat negatiivisesti vauvan ja äidin vuorovaikutukseen. (Mäntymaa 2006.)

Myös sosiaalisella tuella on merkitystä kiintymykseen ja sopeutumiseen sekä raskauden että vauva-ajan aikaan. Huono sosiaalinen tuki on esimerkiksi riskitekijä äidin masentumiselle. (Brodén 2006.) Masennus vaikeuttaa vuorovaikutusta vauvan ja äidin välillä. Tutkimuksessa, jossa tarkkailtiin vauvojen ja äitien vuorovaikutusta, huomattiin että masentuneet äidit olivat verrokkiryhmää selkeästi enemmän poissaolevia vuorovaikutustilanteissa. (Pesonen 2010.) Yleisesti psyykkiset oireet sekä ongelmat tunne-elämän tasapainossa aiheuttavat ongelmia vanhemman kyvykkyyteen säädellä ja hallita vauvansa stressiä tai auttaa häntä kuormittavissa tilanteissa (Isosävi & Lundén 2013). Päihdeongelmaisilla äideillä esiintyy myös usein ongelmia vanhemmuudessa ja vuorovaikutuksessa. Lapsen saatetaan liittää negatiivisia miellelyhtymiä ja lapsen tarpeiden asettaminen omien edelle, tai niiden huomioiminen lainkaan, voi olla äidille vaikeaa. Omien tarpeiden erottaminen lapsen tarpeista voi myös olla haastavaa. (Karttunen 2016.)

Äidin käsittelemättömät traumat vaikuttavat helposti lapseen liitettäviin mielikuviin ja aiheuttavat kielteisiä ajatuksia omasta vanhemmuudesta sekä vuorovaikutuksesta lapsen kanssa. Traumatisoituneilla äideillä voi olla vaikeuksia nähdä itseään vanhempana, joka kykenee suojaamaan lastaan maailman uhilta. Epäily omaa vanhemmuuttaan kohtaan vaikuttaa negatiivisesti lapselle osoitetun hoivan määrään ja laatuun. (Isosävi & Punamäki 2013.)

5.2 Kätilö vuorovaikutuksen tukijana

Äidin kiintymystä lapseen voidaan vahvistaa jo äitiysneuvoloissa (Lindroos ym. 2015). Esimerkiksi perhevalmennus -ohjelman avulla on tarkoitus valmistaa tulevaa äitiä lapsen syntymään, luoda luottamusta biologiseen prosessiin ja tukea äidin ja lapsen terveyttä (Ahlden ym. 2008). Tiedon jakamisen lisäksi on tärkeää herättää äidin ja vanhempien uteliaisuutta lasta ja lapsen kehitystä kohtaan. Tulevien vanhempien olisi merkittävää kuulla toistensa ajatuksia ja tunnelmia tulevasta ajasta lapsen kanssa, lapsen persoonasta ja lapsen suhteista muihin läheisiin. Tätä niin kutsuttua mentalisaatio-kykyä tukevaa työskentelyä tehdään jo joissakin äitiysneuvoloissa käyttäen apuna juuri siihen kehitettyä haastattelulomaketta. Kokemukset ovat olleet sekä hoitajien että vanhempien palautteen mukaan erinomaisia. (Lindroos ym. 2015.)

Suomessa jokaiselle raskaana olevalle naiselle tarjotaan äitiyshuollossa kaksi vapaaehtoista ultraäänikuvausta. Ultraäänikuvauksen ja sikiön sydänäänten kuuleminen on todettu vahvistavan kiintymystä sikiöön jokaisella raskauskolmanneksella tehtynä. (Lindroos ym. 2015.) Ultraäänitutkimus antaa äidille raskauden todellisuuden tunteen (Ross 2012). Kiintymyksen on todettu vahvistuvan erityisesti silloin, kun sikiön kasvot ovat tutkimuksessa näkyneet hyvin sekä äidin että kuvauksen tekijän mielestä (Lindroos ym. 2015).

Ensimmäiset hetket synnytyksen jälkeen ovat ratkaisevia ja tänä aikana vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä helpottaa vahvan sidoksen syntymistä. Synnytyksen aikaiset tapahtumat voivat vaikuttaa sidoksen syntymiseen ja tällä voi olla seurauksia äidin ja lapsen varhaisen suhteen syntyyn. Kätilöiden tulisi olla tietoisia sidoksen helpottamisen tärkeydestä ja rohkaista äitejä ihokontaktiin sekä imetykseen. (Clift-Matthews 2010.)

Tutkimusten mukaan kätilöllä on tärkeä rooli äidin ja vastasyntyneen varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa ja kiintymyksen syntymisen avustamisessa (Kearvell & Grant 2010). On todettu, että vanhempien varhaiseen osallisuuteen kannustaminen parantaa lapsen kiinnittymistä (Rukeya 2013). Kätilö voi esimerkiksi rohkaista äitiä vuorovaikutukseen lapsensa kanssa. Ihokontakti, imetys ja osallistuminen vauvan hoitoon todettiin parantavan äidin ”äidillistä roolia” sekä läheisyyden, osallisuuden ja luottamuksen tunteita. (Kearvell & Grant 2010.)

Psykososiaalista tukea tarjoavat, kommunikoivat ja osallistuvat kätilöt havaittiin auttavan positiivisten ja luottamuksellisten suhteiden muodostumisessa. Kätilö voi kannustaa äitiä hoivaaviin toimenpiteisiin ja kontaktiin esimerkiksi kosketukseen, jutusteluun, laulamiseen, lohduttamiseen, vaippojen vaihtoon ja lapsen merkkeihin vastaamiseen, sillä nämä toimet havaittiin olevan keskeisessä asemassa äidin ja lapsen kiinnittymisessä. Jos äidit olivat informoituja ja kykenivät osallistumaan lapsen hoitoon, syntyi tunne osallistumisesta, luottamuksesta ja yhteydestä. Kätilön myönteisellä asenteella on tässä merkitystä. (Kearvell & Grant 2010.)

Myös äidin ja kätilön välisellä suhteella on tärkeä rooli äidin ja lapsen yhteyden luomisessa. Kätilöt, jotka ovat herkkiä ja tukea antavia uusien äitien ajatuksille, voivat vahvistaa äidin sensitiivisyyttä lasta kohtaan. Siksi äidit, jotka kokevat tulevan kuulluiksi,

rakentavat todennäköisemmin myös positiivisen ja yhtenäisen suhteen lapsensa kanssa. (Kearvell & Grant 2010.)

Olosuhteista riippumatta kätilöiden ei tulisi olettaa, että äidit tuntevat heti sitoutumista lapseen, sillä se on yksilöllinen kokemus ja sidoksen muodostuminen voi viedä aikaa. Kätilöiden tulisi aina muistaa rohkaista äitejä pieniin asioihin, jotka tekevät suuria muutoksia, kuten katsekontaktin hakemiseen, halailuun ja imetykseen. Nämä asiat helpottavat äitejä muodostamaan pitkäkestoisen ja positiivisen yhteyden lastensa kanssa. (Clift-Matthews 2010.)

Tutkimukset osoittavat, että kätilön myönteinen psykososiaalinen tuki auttoi helpottamaan äidin ja lapsen kiinnittymistä vastasyntyneiden hoitoyksikössä. Kätilöt, jotka antoivat tukea, yksityisyyttä ja olivat myönteisiä sekä rohkaisevia äitejä kohtaan koko heidän kokemuksensa läpi, auttoivat lievittämään äidin ahdistusta. Lisäksi äidit saivat tyydytystä ja luottamusta kätilöiltä, jotka ovat antaneet koulutusta, ohjausta, rohkaisua ja emotionaalista tukea uusissa kokemuksissa. (Kearvell & Grant 2010.)

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tärkeä osa on sen eettisyys ja luotettavuus sekä niiden tarkastelu. Opinnäytetyössä on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön kriteereitä koko prosessin ajan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tämä opinnäytetyö ei loukkaa kenenkään yksityisyyttä, eikä tiedon hankinta aiheuta eettistä ongelmaa, koska kyseessä on kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyön aihe on kuitenkin herkkä ja ajatuksia herättävä. Työn tarkoitus ei ole loukata ketään tai asettaa ennakkoletuksia tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan, vaan puhtaasti jakaa tietoa tärkeästä aiheesta. Samoin tulee kättilön toimia tehdessään työtä varhaisen vuorovaikutuksen eteen: olla leimaamatta asiakkaitaan heidän terveyden tai taustojen takia sekä toteuttaa toimintaansa faktaan perustuen. Tekstissä käsitellään paljon vuorovaikutukseen negatiivisesti vaikuttavia asioita, mutta tulee kuitenkin muistaa, ettei esimerkiksi mielen sairaudet tai negatiiviset lapsuuden kokemukset automaattisesti tarkoita ongelmia vuorovaikutussuhteissa, vaan ne ovat ainoastaan riskitekijöitä. Työn eettisesti kyseenalaisena asiana voidaan myös pitää puolison vähäistä roolia. Äitiyttä ja äiti-lapsi-suhdetta käsitellään paljon ja se on esillä enemmän, kuin puolison suhde lapseen. Tämä johtuu työn rajauksesta. Puolison roolia ei kuitenkaan voida vähätellä ja kättilön tulee huomioida heidät aina osana toteutettua hoitoa. Puolison roolilla kiintymisen ja vuorovaikutuksen syntymisessä on kuitenkin myös osansa. Tekstissäkin asiaa on sivuttu, jottei aihe unohdu lukijalta kokonaan.

Opinnäytetyön luotettavuus varmistettiin valitsemalla tuoreita ja luotettavia lähteitä. Luotettavalla lähteellä tarkoitetaan esimerkiksi alkuperäistutkimusta. Opinnäytetyössä käytetystä kirjallisuudesta on valittu tuoreimmat painokset, joita on ollut saatavilla. Tiedonhaussa on kiinnitetty erityistä huomiota lähteiden ikään ja tuoreuteen ja käytetyt lähteet valittiin julkaisuvuoden mukaan. Moni käytettävistä lähteistä on julkaistu 2010-luvulla eikä opinnäytetyössä käytetä kahta lähdeä lukuun ottamatta yli 10 vuotta vanhoja lähteitä. Mainitut vanhat lähteet koetaan liian tärkeiksi jätettäväksi pois kokonaisuudesta, sillä ne sisältävät tärkeää tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta. Varhaisen vuorovaikutuksen syntymisestä raskausaikana on kliinistä näyttöä ja sen merkitys korostuu tänä päivänä yhä enemmän. Kuitenkin aihe on haastava tarkasteltava tutkimusten kannalta, koska aiheesta löytyi niukasti tuoreita tutkimuksia. Tätä voidaan pitää opinnäytetyön luotettavuutta heikentävänä osana.

Opinnäytetyössä käytettiin eri menetelmin ja eri kielillä tehtyjä tutkimuksia. Mukaan valikoitui myös tieteellisiä artikkeleita. Virheiden syntymistä pyritään välttämään jokaisessa tutkimuksessa, siksi työn luotettavuutta tulee arvioida (Hirsjärvi ym. 2009). Opinnäytetyön tulokset vastaavat tutkimuskysymyksiin. Reliabiliteetti eli toistettavuus on hyvä, koska tulos pystytään helposti toistamaan (Hirsjärvi ym. 2009). Kaikki työssä käytetyt lähteet ja tutkimukset ovat helposti saatavilla sekä niistä on tehty huolellinen tiedonhakutaulukko sekä tutkimustaulukko. Aiempien tutkijoiden tuloksia on kunnioitettu ja niihin viitattu asianmukaisella tavalla. Plagiointi eli toisen kirjoittajan tekstin luvaton lainaaminen on kiellettyä (Hirsjärvi ym. 2009). Tässä työssä plagiointia ei ole tehty ja lähdeviitteisiin sekä lähteiden oikein merkitsemiseen on kiinnitetty opinnäytetyössä paljon huomiota. Työn luotettavuutta lisää tekijöiden huolellisuus tutkimusten kääntämisvaiheessa englannista suomen kielelle.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää äidin ja lapsen vuorovaikutuksen sekä kiintymyksen syntyä raskauden aikana ja sen jatkumista syntymän jälkeen. Työssä perehdyttiin myös siihen, miten kättilö voi edesauttaa hyvän vuorovaikutussuhteen syntymistä äidin ja lapsen välille. Raskausaikana syntyvä äidin ja sikiön välinen vuorovaikutus antaa pohjan syntymän jälkeisen vuorovaikutuksen toimimiselle (Paananen ym. 2015). Tämä käy ilmi myös tutkimuskysymysten tuloksissa. Vuorovaikutuksen syntyminen äidin ja lapsen välille ei aina ole yksinkertaista ja luontevaa. Kättilön tuki tällaisissa tilanteissa on erityisen tärkeää, jotta vuorovaikutus ja kiintymyssuhde äidin ja lapsen välille on mahdollista syntyä riskitekijöistä huolimatta. Hyvän vuorovaikutussuhteen on todettu olevan tärkeä osa lapsen tunne-elämän normaalia kehitystä (Karling ym. 2009).

Tuloksissa kävi ilmi, että äidin hyvä sosioemotionaalinen elämäntilanne vahvistaa hänen positiivista kuvaa omasta vanhemmuudestaan ja äitinä olemisestaan (Araneda ym. 2010). Äidin saama tuki ja hyvä parisuhde ovat vuorovaikutussuhdetta edesauttavia tekijöitä. Samoin omat lapsuuden kokemukset vaikuttavat vuorovaikutukseen. Negatiiviset lapsuuden kokemukset voivat olla riski vuorovaikutukselle. (Mäntymaa 2006.) Äidin reflektiokyky auttaa häntä ymmärtämään lapsen toimintaa ja tukemaan tätä kuormittavissa tilanteissa (Brodén 2006). Psykkiset oireet sekä ongelmat tunne-elämän tasapainossa vaikuttavat äidin kyvykkyyteen säädellä ja hallita vauvansa stressiä. (Isosävi & Lundén 2013). Näillä raskauden ja varhaisen vanhemmuuden aikaisilla tunteilla, ajatuksilla tai ongelmilla on kauaskantoisia vaikutuksia lapsen tunne-elämän tasapainoon. Ongelmiin tulisi puuttua jo raskauden aikana ja tuolloin alkaa edistää vanhemman kiintymystä lapseen, sillä raskauden aikaisella kiintymyksellä on todettavasti vaikutusta varhaiseen vuorovaikutukseen. (Lindroos ym. 2015.) Jokaisen kättilön tulee osata havaita työssään vuorovaikutusta suojaavia ja uhkaavia tekijöitä (Paananen ym. 2015). Mielenterveysongelmat lisääntyvät Suomessa jatkuvasti. Voitaisiin siis olettaa, että myös äidin ja lapsen väliset vuorovaikutukselliset ongelmat lisääntyvät. Kättilön tulisi työssään kiinnittää tähän huomiota ja varmistaa jo raskausaikana äidin hyvinvoinnin lisäksi myös suotuisa kiintyminen sikiöön sekä hyvä vuorovaikutus. Varhaisella neuvolan puuttumisella voidaan mahdollisesti ehkäistä lapsen syntymän jälkeisiä ja hänen ensivuosisien aikaisia vuorovaikutusongelmia ja näin edesauttaa lapsen edunmukaista tunne-elämän kehitystä.

Tutkimuksissa selviää, että varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää kättilön työssä. Tutkimusten mukaan kättilöllä on tärkeä rooli äidin ja vastasyntyneen varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa ja kiintymyksen syntymisen avustamisessa (Kearvell & Grant 2010). Neuvoloissa on käytössä varhaista vuorovaikutusta tukevia haastattelulomakkeita, mutta voidaan miettiä, onko näiden menetelmien hyöty riittävää. Rahallisten resurssien vähyden takia hoitotyössä koetaan kovaakin kiirettä. Tämän takia neuvoloissa ei välttämättä kättilöllä tai terveydenhoitajalla ole aikaa paneutua tarpeeksi syvästi äidin ongelmiin. Joidenkin äitien mielenterveydelliset ongelmat saattavat jäädä neuvoloissa kokonaan huomaamatta. Ongelmien huomaamiseen vaikuttaa myös äidin avoimuus. Jokainen ei oma-aloitteisesti kerro ongelmistaan. Syyinä voi olla syyllisyys tai pelko hoitajan negatiivisesta reaktiosta. Tästä syystä kättilön tulisi luoda avoin ja luottamuksellinen ympäristö sekä mahdollistaa asioista puhuminen. Myönteinen, kiireetön ja avoin ilmapiiri luo luottamusta äidin ja kättilön välille. Kättilön tulee sanallisesti tai sanattomasti antaa äidille lupa puhua häntä vaivaavista asioista ja hänen tulee suhtautua myönteisesti ja sallivasti äidin avoimuuteen. Kättilöllä ei ole kuitenkaan velvollisuutta ammatillisen asemansa takia hyväksyä kaikkia äidin tekoja, mutta niihin tulee suhtautua ammattimaisesti siitä huolimatta, että ne saattavat herättää kättilössä ristiriitaisia tai negatiivisia tunteita. Vaikka äidille olisi annettu mahdollisuus ongelmista kertomiseen tai niiden ratkaisemiseen, hoitoa tai apua ei kuitenkaan voida kenellekään vasten tahtoa antaa. Tästä huolimatta jokaiselle tulee esittää hoidon saannin mahdollisuus ja kaikki vaihtoehdot joita heillä on käytettävissä.

Myös ensihetket synnytyksen jälkeen ovat ratkaisevia ja tänä aikana vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä helpottaa vahvan sidoksen syntymistä (Clift-Matthews 2010). Kättilön aktiivisella ja kannustavalla työotteella on merkittävää näyttöä vuorovaikutuksen edesauttamisessa. Kättilöitä opetetaan jo opiskeluaikana kannustamaan äitejä imetykseen ja ihokontaktin toteuttamiseen. Mielenterveysongelmien lisääntyessä ja moninaisuudessa tulee kuitenkin varmistaa myös kättilöiden riittävä tietotaito tällä osa-alueella.

Mahdollisten jatkotutkimusten aiheina voi esimerkiksi olla kättilön osaaminen varhaista vuorovaikutusta uhkaavien tekijöiden huomaamisessa tai jo käytössä olevien varhaista vuorovaikutusta tukevien työkalujen avun riittävyys. Jatkossa osaamisen laajentamista mielenterveydenkin puolelle tulisi harkita. Raskauden aikaisen kiintymyksen merkitys ja sen vaikutukset vuorovaikutussuhteeseen ovat suhteellisen uutta tietoa. Tästä syystä tuleekin varmistaa, että tietoa sovelletaan käytännön työhön. Jokainen kättilö työssään on omalla tavallaan vaikuttamassa äidin ja lapsen vuorovaikutuksen laatuun. Kättilön

työssä saatetaan keskittyä suurimmaksi osaksi äidin ja sikiön fyysiseen hyvinvointiin. Äidin henkinen hyvinvointi, kiintyminen syntymättömään lapseen ja vuorovaikutuksen onnistuminen saattavat jäädä vähemmälle huomiolle. Näidenkin asioiden käsitteleminen on kuitenkin merkittävää, sillä oikeanlainen korjausliike varhaisessa vaiheessa voi ehkäistä äidin ja lapsen välisiä ongelmia tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Ahlden, I.; Göransson, A.; Josefsson, A. & Alehagen, S. 2008. Parenthood education in Swedish antenatal care: perceptions of midwives and obstetricians in charge. *Parenthood Education in Sweden*.

Araneda, M.; Santelices, M. & Faras, C. 2010. Building infant–mother attachment: the relationship between attachment style, socio-emotional well-being and maternal representations. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*. Vol 28. No 1.

Brodén, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet: kun suhteet syntyvät ja kehittyvät. *Therapeia-säätiö*. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Brucker, H. 2015. Mitä kohdussa oppii? Yle. Viitattu 25.1.2017
<http://yle.fi/teos/ihmeellisetaitovot/artikkeli.php?id=124868&title=>.

Bystrova, K.; Ivanova, V.; Edhborg, M.; Matthiesen, A-S.; Ransjö-Arvidson, A-B.; Mukhamedrakhimov, R.; Uvnäs-Moberg, K. & Widström, A-M. 2009. Early Contact versus Separation: Effects on Mother–Infant Interaction One Year Later. *BIRTH* 36:2.

Clift-Matthews, V. 2010. Bonding begins before birth. *British Journal of Midwifery*. Vol 18, Issue 9.

Hirsjärvi, S.; Remes, P.; Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hugill, K. 2015. The senses of touch and olfaction in early mother–infant interaction. *British journal of midwifery*. Vol 23, No 4.

Huutilainen, M. & Fellman, V. 2009. Sitä äitiä kuuleminen jonka kohdussa asunto. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. Viitattu 25.1.2017
<http://www.duodecimlehti.fi/lehti///duo98456>.

Isosävi, S. & Lundén, M. 2013. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksellinen yhteissääntely. *Psykologia*. Helsinki: Suomen psykologinen seura.

Karling, M.; Ojanen, T.; Sivén, T.; Vihunen, R. & Vilén, M. 2009. Lapsen aika. 12., uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Karttunen, T. 2016. Vauvaperheiden päihdehuollon orientaatiosta. *Yhteiskuntapolitiikka* 81:5.

Kearvell, H. & Grant, J. 2010. How nurses can support mother/infant attachment in the neonatal intensive care unit. *Australian Journal of Advanced Nursing*. Vol 27, Issue 3.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: Warner Söderström Oy

Korkalainen, P. 2015. THL. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen. Viitattu 10.3.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/pieni-lapsi/kiintymyssuhde>.

Kumpulainen, K.; Aronen, E.; Ebeling, H.; Laukkanen, E.; Marttunen, M.; Puura, K. & Sourander, A. 2016. Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. 1. painos. Kustannus Oy Duodecim.

Lindroos, A.; Ekholm, E. & Pajulo, M. 2015. Raskaudenaikainen kiintymys sikiöön - äitiyshuollon mahdollisuus ja haaste. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 25.1.2017 [http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12052.pdf](http://www terveystportti.fi/xmedia/duo/duo12052.pdf).

MLL. 2017. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Viitattu 17.3.2017 http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/.

Mäntymaa, M. 2006. Early Mother-Infant Interaction. Väitöskirja. Lääketieteellinen tiedekunta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Paananen, U-K.; Pietiläinen, S.; Russi-Lehto, E.; Äimälä, A.; Rusanen, S. & Laajasalo, S. 2015. Kätilötyö: raskaus, synnytys ja lapsivuodeaika. 6., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Pesonen, A-K. 2010. Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 25.1.2017 <http://duodecimlehti.fi/lehti///duo98656>.

Punajärvi, R-L & Isosävi, S. 2013. Varhainen vuorovaikutus ja vanhemman trauma: analyysi vaikutuspoluista ja suojaavista tekijöistä. Psykologia: 48. 5-6.

Ross, E. 2012. Maternal-fetal attachment and engagement with antenatal advice. British Journal of Midwifery. Vol 20, No 8.

Rukeya, M. 2013. Does transitional care improve neonatal and maternal health outcomes? A systematic review. British Journal of Midwifery. Vol 21, Issue 21.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö [Homepage of Tutkimuseettinen neuvottelukunta], [Online]. Available: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>.

Liite 1. Tiedonhakupöytä

Pvm.	Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Osumat	Valitut työt
12.4.17	Academic Search Elite (EBSCO host)	bonding and attachment mothers and baby AND midwife or midwives or midwifery	2007-2017, Full Text	20	2
18.4.17	Cinahl Complete (EBSCO host)	neonatal care unit AND infant attachment	2007-2017, Full Text	4	2
26.4.17	PubMed	parenthood education	Last 10 years Full Text	475	1
26.4.17	Google Scholar	äidin kiintymys sikiöön	-	708	1
27.4.17	Academic Search Elite (EBSCO host)	mother-infant interaction	2007-2017 Full Text	90	2
27.4.17	Aikakauskirja Duodecim	varhainen vuorovaikutus	-	25	1
27.4.17	Finna	raskausajan mahdollisuudet	-	15	1
27.4.17	Arto	yhteissäätely	-	2	1
27.4.17	Arto	varhainen vuorovaikutus	2007-2017 vain e-aineisto	295	1
27.4.17	Melinda	varhainen vuorovaikutus	2007-2017 vain e-aineisto	36	0
28.4.17	Academic Search Elite (EBSCO host)	early interaction	2007-2017 Full Text	92	0
28.4.17	Academic Search Elite (EBSCO host)	mother-infant attachment	Full Text	40	1
28.4.17	Google Scholar	good mother-child interaction	2007-2017	151000	0
28.4.17	Julkari (THL)	varhainen vuorovaikutus	-	445	1
2.5.17	Melinda	mother-infant interaction	-	30	1

Liite 2. Tutkimustaulukko

Tutkimuksen/raportin tekijä, vuosi, maa, otsikko	Tarkoitus	Menetelmä	Tutkimus-alue/otos	Tulokset
Ahlden, I. ym. 2008. Ruotsi. Parenthood education in Sweden antenatal care: perceptions of midwives and obstetricians in charge	Kuvata perhevalmennuksen käsityksiä kätilöiden ja synnytyslääkäreiden keskuudessa	Haastattelu	n=25	Perhevalmennukseen kätilöiden ja synnytyslääkäreiden keskuudessa on vahva usko, kokonaistavoitteen huomattiin olevan tuki vanhemmuuteen siirtymisessä. Sisältöjen tulisi keskittyä tietoisuuteen odotetusta lapsesta, luottamuksesta biologiin prosesseihin ja roolien muutoksista.
Araneda, M. ym. 2010. Chile. Building infant-mother attachment: the relationship between attachment style, socio-emotional well-being and maternal representations	Selvitettiin eroavuuksia äitiyskäyttäytymissuhteissa, joilla oli erilaiset kiintymystyyli ja erilainen sosiaalis-emotionaalinen hyvinvointi	Pilottitutkimus, haastattelu	n=55 raskaana olevaa naista, jotka olivat 18-38-vuotiaita, 4-7 kuukautta raskaana	Raskaana olevan oma äitisuhde saattaa vaikuttaa siihen miten raskaana oleva luo kiintymyssuhdetta lapseen raskausaikana, mutta tämä ei välttämättä liity merkittävästi naisen sosio-emotionaaliseen hyvinvointiin. Toisaalta lapsen ja itsensä äidin oleminen ei välttämättä liity merkittävästi kiintymyksenkokemuksiin vaan pikemminkin sosiaalis-emotionaaliseen hyvinvointiin. Tämä merkitsee sitä, että äidin sosio-emotionaalinen konteksti on tärkeä rooli suojaavana tekijänä lapsen ja äidin välillä ja sillä on siksi voimakkaat seuraukset tulevasta äidin ja lapsen vuorovaikutuksesta ja lapsen kehityksestä.
Brodén, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet: kun suhteet syntyvät ja kehittyvät	Osoittaa olemassa olevia keinoja ehkäistä ongelmia vanhempien ja lasten välisissä suhteissa jo raskausaikana	Kirja	-	Vanhempien suhde lapseensa ei ala tavallisesti silloin, kun lapsi syntyy. Useimmiten jo raskausaikana kehittyy suhde odotettuun lapseen. Jos vanhemmat ovat aloittaneet vanhemmuutensa raskauden aikana, he ovat tunneperäisesti valmistuneita, kun lapsi syntyy.
Bystrova, K. ym. 2009. Venäjä. Early Contact versus Separation: Effects on Mother-Infant Interaction One Year Later	Arvioida ja verrata mahdollisia pitkäaikaisia vaikutuksia äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen synnytys- ja lapsivuodeosastoilla käytetyistä käytännöistä	Videohavainnointi	n=176 äiti-vauva paria	Iho kontakti, 25-120 minuuttia syntymän, varhainen imetys tai molemmat vaikuttivat myönteisesti äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen 1 vuoden kuluttua verrattuna rutiineihin, joissa äiti ja lapsi erotetaan toisistaan.

Clift-Matthews, V. 2010. Englanti. Bonding begins before birth.	Selvittää sidoksen syntymistä äidin ja vauvan välille	Kirjallisuuskatsaus	-	Kättilöiden ei tulisi olettaa, että äidit tuntevat sidoksensa lapseen, koska he voivat tarvita vielä varmuutta. Sidoksen muodostaminen lapsen välille voi viedä aikaa ja että se on yksilöllinen kokemus. Kättilöiden tulisi aina muistaa rohkaista äitejä pieniin asioihin, kuten katsomaan vauvojaan, hoitaa ja huolehtia sekä imettää heitä.
Hugill, K. 2015. Englanti. The senses of touch and olfaction in early mother-infant interaction.	Tarkastella kahden tärkeän aistin, kosketuksen ja hajuaistin vaikutuksia äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen synnytyksen jälkeen	Kirjallisuuskatsaus	-	Kättilöiden tulisi puolustaa rutiininomaista keskeytymätöntä äidin ja vastasyntyneen välistä iho kosketusta ensimmäisten tuntien ajan syntymän jälkeen, riippumatta ruokavalion valinnasta ja toimintatavoista.
Isosävi, S. & Lundén, M. 2013. Suomi. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksellinen yhteissäätely	Määrittää, mitä keinoja vanhempi ja vauva käyttävät vuorovaikutusta säädellössään. Sekä yhteissäätelyyn vauvan ensimmäisen elinvuoden aikana ja yhteisten säätelykokemusten merkitystä lapsen kehityksen kannalta	Kirjallisuuskatsaus	-	Varhaisen vuorovaikutuksen ja siinä tapahtuvan yhteissäätelyn merkitys lapsen kokonaiskehitykselle on osoittautunut merkittäväksi. Kuten pienen lapsen kehitys, vuorovaikutuksellinen säätelykin on kokonaisvaltaista ja vaikuttaa lapsen kehitykseen niin keskushermoston järjestäytymisen, motoriikan ja käyttäytymisen kuin ajattelun, kokemusten ja tunteidenkin tasolla.
Karttunen, T. 2016. Suomi. Vauvaperheiden päihdehuollon orientaatiosta	Jäsentää raskaus- ja vauva-ajan päihdeongelmien hoidon lähtökohtia ja orientaatioita vanhemmuuteen fokusoituvien hoitointerventioiden näkökulmasta. Kyse on aikaisempaan tutkimukseen perustu-	Kirjallisuuskatsaus	n=43 (eng. kielistä tutkimusta) n=14(suom. kielistä tutkimusta)	Tarkoituksenmukaisena hoitomuotona päihdeongelmisille äideille pidetään kokonaisvaltaista, integroidun hoidon mallia: siinä huomioidaan päihdeongelmien ja psykososiaalisen tilanteen monimutkaisuus, ja hoito sisältää samanaikaisesti päihdeongelmaan, vanhemmuuteen ja lapseen suuntautuvaa työskentelyä. Integroidun hoidon on havaittu heijastuvan myönteisesti vanhemmuuteen ja lasten kehitykseen, edistävän äitien hoitoon kiinnittymistä ja hoidossa pysymistä.

	vasta tarkastelusta, joka painottuu 2000-luvulla julkaistuun päihdetutkimukseen eri tieteenaloilla			
Kearvell, H. & Grant, J. 2010. Australia. How nurses can support mother/infant attachment in the neonatal intensive care unit?	Tutkimuksen esittely, jonka tarkoituksena on selvittää, miten sairaanhoitajat voivat tukea äitiä ja lapsia tehohoitoyksikössä	Kirjallisuuskatsaus	-	Tulokset osoittavat, että sairaanhoitajien on kehitettävä tietoisuutta rooleista ja velvollisuuksista, jotka voivat tukea äidin ja lapsen kiinnittymisprosessia.
Lindroos, A. ym. 2015. Suomi. Raskaudenaikainen kiintymys sikiöön: äitiys huollon mahdollisuus ja haaste	Selvittää raskaudenaikaista kiintymystä sikiöön ja siihen vaikuttavia tekijöitä äitiyshuollon kannalta	Kirjallisuuskatsaus	-	Kaikukuvauskonsultaatio osoittautui yhdeksi lupaavaksi välineeksi vahvistamaan äidin ja lapsen vuorovaikutusta, äitiyshuollossa tulisi voida tunnistaa äidit, joiden raskaudenaikainen kiintymys sikiöön on eri syistä vaarantunut.
Mäntymaa, M. 2006. Suomi. Early Mother-Infant Interaction	Selvitettiin äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen laadun yhteyttä lapsen fyysisen terveyteen kahden ensimmäisen vuoden aikana sekä lapsen emotionaalisiin oireisiin kahden vuoden iässä	Pitkittäistutkimus (osatyöt I & II) poikkileikkaustutkimus (osatyöt III & IV), haastattelu	n=120 (osatyö I) n=50 (osatyö II) n=124 (osatyö III) n=131 (osatyö IV)	Vauvan selviytymisen määrittäjä saattaa olla äiti-vauva-parin yhteinen sopeutumiskyky eli kyky saavuttaa tasapaino paitsi keskenään, myös perheessä muihin ihmissuhteisiin ja laajempaan ihmissuhteeseen, ja suhteessa muihin sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin.
Pesonen, A-K. 2010. Suomi. Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys	Tutkia vanhemman ja vauvan välistä vuorovaikutusta	Empiirinen tutkimus, haastattelu	n=26	Tutkimus on lisännyt tietoa varhaisen vuorovaikutuksen sisällöstä ja merkityksestä lapsen suotuisalle psyykkiselle kehitykselle. Samalla tieto vauvan vuorovaikutusvalmiuksista on lisääntynyt ja on pystytty kehittämään erilaisia vauvan kasvua ja kehitystä tukevia interventioita, jotka perustuvat mikroanalyttiseen vuorovaikutusanalyysiin. Vauvojen viestintä on yksilöllistä, ja jokainen vanhempi voi kehittyä vuorovaikuttajana oman vauvansa kanssa.
Punajärvi, R-L & Isosävi, S. 2013. Suo-	Analysoidaan biologisia, vuorovaikutuksellisia	Kirjallisuuskatsaus	-	Traumasta kärsivien vanhempien voi olla vaikea luoda vastavuoroinen ja hyvä suhde vauvaan, sillä vuorovaikutussuhteen tunnelatautuneisuus, esikielelliset

mi. Varhainen vuorovaikutus ja vanhemman trauma: analyysi vaikutuspoluista ja suojaavista tekijöistä	sia ja käyttäytymistason reittejä, joiden kautta vanhempien traumatisoituminen voi siirtyä vauvan kehitykseen ja hyvinvointiin			merkitykset ja kehollinen läheisyys tekevät siitä erityisen haavoittuvan trauman seurauksille. Vauvan avuttomuus voi herättää traumaattiset muistot, ja vanhempi kokee ristiriitaa vauvan tarpeisiin vastaamisen ja oman siedettävän mielentilan säilyttämisen välillä. Vanhemmat ovat motivoituneita hakemaan apua, sillä he haluavat kaikin tavoin suojella lasta vaaroilta ja omien traumaattisten kokemustensa vaikutuksilta.
Ross, E. 2012. Skotlanti. Maternal-fetal attachment and engagement with antenatal advice	Tarkoituksena oli tutkia vaikutuksia naisten sitoutumista terveelliseen elämäntapaan raskauden aikana, erityisesti äidin ja sikiön välisestä vuorovaikutuksen vaikutuksesta	Kvalitatiivinen tutkimus, yhdeksän puolistrukturoitua haastattelua ja yksi kohde-ryhmä	n=8 naista, jotka olivat raskaana tai vasta synnyttäneet	Vanhempien tuntema suhde vaikutti merkittävästi naisten päätöksiin suhtautua terveelliseen elämäntapaan raskauden aikana. Tämä sidos luotiin monella tavalla. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että naisten sitoutuminen terveellisiin käyttäytymismuotoihin lisääntyy, kun äidin ja sikiön väliset kiinnitystasot lisääntyvät. Kuitenkin tämä tutkimus osoitti, että kun naiset liittyivät enemmän sikiöön, he tuli vahvemmaksi omasta hyvinvoinnista, ja he eivät olleet yhtä huolestuneita siitä, että he noudattaisivat tiukasti terveellisiä ruokavaliota tai pidättäytyivät alkoholista.
Rukeya, M. 2013. Englanti. Does transitional care improve neonatal and maternal health outcomes? A systematic review	Tarkastella ja syntetisoida julkaistua tutkimusta "Onko siirtymäkauden hoito parantanut vastasyntyneiden ja äitien terveydentilaa?"	Kirjallisuuskatsaus	-	Tarkastelussa korostettiin siirtymäkauden hoidon arvoa äidin ja pikkulasten hoidon lisäämisessä. Tarvitaan lisätutkimuksia, joiden perusteella voidaan todeta, että strategiat vähentävät sairaalahoidon pituutta kohtalaisesti haavoittuville lapsille.